

Рябінін О. В.,

*асистент-стажист оркестрового факультету
кафедри скрипки*

Національної музичної академії України імені П. І. Чайковського

НАРОДНА УКРАЇНСЬКА МУЗИКА В ІСТОРІЇ БАБИНОГО ЯРУ

«Війна» – це слово, яке розділяє людське життя, життя країни, мрії поколінь на до і після. Болючою раною, щорічно, ми відкриваємо у своєму серці згадування жертв Голокосту. Під час Другої світової війни було знищено третина єврейського народу і 27 січня, в Міжнародний день пам'яті жертв Голокосту, проголошений резолюцією ГА ООН, 1 листопада 2005 року, підтриманою більшістю держав, весь світ згадує безвинні жертви різних національностей, яких було знищено нацистським чудовиськом. Кінець січня дата символічна: «саме цього дня 1945 року війська 1-го Українського фронту звільнили в'язнів найбільшого гітлерівського концтабору смерті Аушвіц-Біркенау неподалік польського Освенцима» [1]. Україна стала одним із ініціаторів визначення сумної дати і з 2012 року щорічно проводить Дні жалоби і пам'яті. Саме для українського народу є ще одна трагічна дата і місце у м. Києві: вересень 1941–1943 рік і Бабій Яр м. Київ. Велика територія поховання, де були знищені і розстріляні нацистами та їх приспівниками киян та біженці з західних міст: діти, жінки, старі єврейської національності.

Культурна музична спільнота українського суспільства завжди була на часі зі своїм народом. Особливістю української музики є всебічне звернення українських композиторів до безмежного, невичерпного та різнобарвного джерела народності, де є можливість передати настроїв та характер фольклорного першоджерела, де найвеличніші музичні митці світу вбирали образи, самобутність, традиції, свіжий подих написаних творінь. «Плідно розвиваючи класичні традиції, композитори ХХ та початку ХХІ століття позначили нові горизонти камерно-інструментального жанру, зібравши у ньому значні художні досягнення епохи. Процес розвитку камерної музики в цей період був ускладнений багатогранністю національних ліній, кожна з яких мала індивідуальні риси, визначені місцевими умовами. Об'єднувало ці лінії завдання створення національних форм музичного мистецтва. Для багатьох народів це завдання залишилося актуальним і у сьогоденні. Варто відзначити його історичну невід'ємність для тих національних культур, які пройшли або проходять стадії формування, однак, вирішення цього завдання зазвичай замикало композиторів у коло місцевих «специфічних» інтересів.

Відображення життя свого народу, його побуту, його історії, милування його етносом, бачення яскраві пейзажі української природи та багатства землі на етапі розвитку національних культур завжди стояли у витоках музичної творчості, дозволяючи вирішенню проблем більш ширшого, ідейного, філософсько-гуманістичного плану» [2]. Українські композитори відчували біль і трагедію подій військового часу, у тому числі і знищення цілого єврейського народу.

Одною із яскравих подій, присвячених до вшанування безвинних жертв Бабиного Яру, була акція, Академічного камерного оркестру «Віртуози Львова» яка проходила у Львівській національній філармонії. Львів вперше почув видатну симфонію в трьох частинах «Над прірвою» В. Квасневського.

Повернення до теми Голокосту ми прослідковуємо у Л. Абеліович, М. Вайнберг, Е. Тирманд, які через себе, через свою особисту біль і страждання сім'ї розкрили все жахіття життя в'язнів гетто та таборів. «Музичний спадок Шоа, можливо, є найбільш іманентним дзеркалом та свідком подій 1930–1940-х років. Музика лунала у гетто, у концентраційних таборах, в еміграції. Музика була зброєю ув'язнених та депортованих. Разом з тим вона була і їх функцією пам'яті – вітальною мнемонічною практикою, покликаною закарбувати пережитий страх для наступних поколінь» [3]. Є композитори, які відчули віртуальну біль катастрофи і не змогли залишитися у стороні, не представивши світу свої музичні твори. Український композитор, харків'янин, Д. Клебанов в Першій симфонії «Мученики Бабиного Яру» неперевершено, зрозумівши настрій трагедій, велично розкрив міць музичного слова.

Народна українська музика в продовж історії завжди прагнула виділяти та розкривати єдине, дароване життям, духовність народу. Відображаючи усі духовні зміни сучасності, мистецтво відроджує і знаходить нові шляхи, сучасні стилі, новітню мову для посилення національної єдності та пам'яті. Особливу увагу треба приділяти зростаючому поколінню. Одною із основних завдань освіти і виховання молоді є постійне нагадування історії української держави, народного коріння та пам'ять героїв нашої вітчизни. Без знання, погляду та аналізу історії немає майбутнього, немає мрії. Всі ці мрії можливо здійснити в музиці. Беручи досвід велетнів українського музичного наставництва до вчителя музичної школи, викладачів-музикознавців, прогресивних музикантів, об'єднуючи фундаментальних науковців та практичних дослідників освіти необхідно втілювати знання, мудрість та досвід в нове покоління, в фундаментальність пам'яті та поваги до тих, хто дав свободу та розвиток. «За багатолітню історію ставлення та розвитку музичної творчості нашої країни сформувалася плеяда музичних знавців та композиторів, які віддано присвячують себе та несуть у сучасність

свої вміння та знання, заохочуючи композиторським хистом молоду хвилю нашого покоління. Українські композитори, творці чудової музики, ставши вже сучасними класиками, виспівуючи українську пісню чи мелодію національного колориту висвітлюють у своїй творчості все багатство чи печаль української історії та особисті традиції, український характер нашого народу» [4].

З 2020 року, щорічно, у Меморіальному центрі «Бабій яр» відбувається значна подія, запускають аудіоінсталяцію у День пам'яті жертв Голокосту, яка стає живим прикладом людського горя і болі. «Наша ціль – пробудити в людині емпатію, співчуття через музику та звуки, щоб вся звукова картина свідчила про минуле та через мову сьогодення спрямовувала нас у майбутнє. Ми спиратимемося на українську та єврейську музичні традиції. Йдеться не лише про музичні композиції, а й про поєднання різних видів музичного мистецтва: поезії, мелодекламації тощо» [5]. В основі яскравої інсталяції – символічний образ «Дерева життя», який дуже тендітний і вразливий, і тому кожний може знищити його. «Бабій Яр» відкриває розуміння і показує, простріляними кулями, як важливе життя, його збереження для майбутніх поколінь.

Висновки. Ніхто не забутий, ніщо не забуте. Наша держава перенесла страшну трагедію багато років потому, під час Другої світової війни: розстрілювали дітей, жінок, вбивали українських солдат, стирали з обличчя землі цілі міста і села, знищували цілі нації. Це велика біль і кровоточива рана на тілі України і наш обов'язок, зробити все, щоб ніколи це не повторилося. Своїм дітям, потім онукам, а вони своїм правнукам повинні передати страшні час історії страждалого українського народу.

Список використаних джерел:

1. Філоненко О. Сьогодні в Україні відзначають День пам'яті жертв Голокосту. Львів media 27.01.22. URL: <https://lviv.media/sohodni-v-ukraini-vidznachaiut-den-pam-iati-zhertv-holokostu/>
2. Рукомойнікова О., Рябінін О. Українська ідентичність народного коріння як конвергенція музичного простору XX–XXI століття. *Baltic Journal of Legal and Social Sciences*, Number 3. Riga, Latvia : “Baltija Publishing”, 2021. P. 144–153.
3. Дерев'яно Н. Культурна пам'ять Шоа; музичні пам'ятники жертвам трагедії Мнемоніка. До Міжнародного дня пам'яті жертв Голокосту. URL: <https://mnemonika.org.ua/kulturna-pamyat-shoa-muzychni-pamyatnyku>.
4. Рябінін О. «Істоки музичної платформи у сучасному сьогоденні творчості Іщенко Ю.Я.». Матеріали Міжнародної наукової конференції :

Теорія мистецтва та концепція збереження культурної спадщини.
30.04.2021 р. Полтава. Україна. С. 44–46. URL: <https://ojs.ukrlogos.in.ua/index.php/mcnd/issue/view/30.04.2021>

5. Круценко С. У Меморіальному центрі «Бабій яр» відкриють аудіо-інсталяцію у день пам'яті жертв Голокосту. 2020 Розділ Усі публікації <https://kyiv.tsn.ua/u-memorialnomu-centri-babin-yar-vidkriyut-audioinstalyaciyu-u-den-pam-yati-zhertv-golokostu-1606375.html>

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-265-7/14>

Санакуєв М. Г.,

кандидат філософських наук,

*старший науковий співробітник відділу оперативної інформації
Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського*

ВШАНУВАННЯ ЖЕРТВ ГОЛОКОСТУ ТА ЕТНОЦИД УКРАЇНЦІВ ПІД ЧАС РОСІЙСЬКОГО ВТОРГНЕННЯ В УКРАЇНУ

Голокост вважається спільною трагедією людей різних національностей, яка мала місце в історії України. Технології Голокосту, які у роки Другої світової війни використали нацисти, знищивши близько 6 мільйонів осіб. Для того, щоб не забути про трагедію, передати пам'ять про Голокост та інші геноциди, котрі прокотились територією України у ХХ сторіччі, для цього щорічно нинішні та прийдешні покоління вшановують їх жертв.

Окупаційна влада нацистів у 1941–1943 знищила в Україні понад півтора мільйона євреїв, ромів, а також українців, поляків і росіян зі змішаних родин, які не хотіли залишати рідних єврейського походження й ішли за ними у гетто, а звідти на страту. За тих екстремальних обставин люди поводити себе по-різному, незалежно від національної приналежності або соціального статусу.

Під час широкомасштабного російського вторгнення в Україну 2022 року, коли стало відомо про жертв масових звірств росіян на Київщині, на сайті російського державного видання РИА Новости було опубліковано статтю «Что Россия должна сделать с Украиной?» з «обгрунтуванням» геноциду українців. У статті містяться заклики до проведення репресій, деукраїнізації, деєвропеїзації й етноциду українського народу. Ця стаття буде одним з доказів для майбутнього трибуналу [1].